

Nederlands in beweging

De gevolgen van taalverandering en taalcontact

Studiedag donderdag 23 mei 2019, Regardz Eenhoorn te Amersfoort

Taal is voortdurend in beweging. Ook het Nederlands verandert. Er ontstaan almaar nieuwe woorden en grammaticale constructies worden overgenomen uit spreektaal. We krijgen te maken met taalgebruik afkomstig uit de sociale media, jongeren- en straattaal en ook het Engels heeft invloed. Wat is er gaande? Hoe kijken we aan tegen taalverandering en taalvernieuwing? En wat betekent dat in de praktijk in voor de docent Nederlands?

Op de studiedag staan de ontwikkeling van het Nederlands, taalvariatie en de dynamiek van taal- en taalgebruik centraal. Ook het vak Nederlands in het mbo is de afgelopen jaren volop in beweging. Vanuit historisch perspectief wordt inzichtelijk gemaakt uit welke hoeken de wind heeft gewaaid en welke kant het op kan gaan.

Programma

- 9.00 Inloop
- 9.30 – 10.15 **Sociale taalverandering en onderwijs**
Joop van der Horst, hoogleraar Taalkunde, Letterenfaculteit, Katholieke Universiteit Leuven
- Taalverandering in woordenschat of grammatica leidt zelden tot grote problemen voor het onderwijs. Maar veranderingen die de maatschappelijke positie van de verschillende vormen van taal (standaardtaal, ABN, streektaalen, sociolecten, tweede- en derde-talen, enz.) onderling betreffen, oftewel onze houding ten opzichte daarvan, dat zijn de veranderingen die momenteel voor de grote problemen in ons onderwijs zorgen. Voor het aanpakken van die problemen is een eerste voorwaarde dat we helder zien wat er aan de hand is.
- 10.30 - 11.15 **Het vak Nederlands in het mbo. Ontwikkelingen vanuit historisch perspectief.**
Nicolette Schaper, Werkgroep Onderwijs en Didactiek van Levende Talen Nederlands, taaladviseur en docent, Albeda
- Het vak Nederlands is al jaren volop in beweging, ook in het mbo. Vanuit historisch perspectief wordt inzichtelijk aan welke ontwikkelingen het vak onderhevig is geweest. Deze lezing bestrijkt de periode van invoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs tot het huidige werkplekleren. Welke lering kunnen we uit alle ontwikkelingen en inzichten trekken, maar vooral: welke richting gaan we op?
- 11.30 - 12.00 **Waanzinnen. Te kort schietende woorden, verkeerde benen en opmerkelijke associaties**
Ronald Snijders, schrijver en theaterabsurdist
- 12.00 - 13.15 **Lunch met uitgeversmarkt**
- De volgende uitgevers presenteren nieuwe en/of herziene lesmaterialen:
Bureau ICE	TOA Toetsplatform, TOA Connect
Coutinho	Woordenstroom - Werkvormen voor woordenschat
CPS	Leeskilometers maken op school, Verdiepend lezen
Deviant	Studiereader
Malmberg	Taalblokken Nederlands/Duits/Engels
Muiswerk Educatief	Numo
Noordhoff	1F/2F Nu Nederlands en de vernieuwde digitale omgeving
Thieme Meulenhoff	DoorNederlands

13.15 - 14.00 **Taal en identificatie. Het taalgebruik van mbo-studenten vanuit sociolinguïstisch perspectief**

Leonie Cornips, Meertens Instituut/Maastricht University & Vincent de Rooij, Amsterdam Institute for Social Science Research, Universiteit van Amsterdam

Door de eeuwen heen heeft het taalgebruik van jongeren angst voor taalverloeding en normvervaging opgeroepen. Jongerentaal, vooral de varianten die bekend staan als 'straattaal', en de sprekers daarvan, worden niet alleen als normoverschrijdend voorgesteld maar ook als deficiënt, en zelfs als sociaal deviant. Hoe wordt deze negatieve stereotypering genormaliseerd in de media? Waarom en hoe kunnen jongeren hun talige hulpbronnen, waarvan jongerentaal slechts één onderdeel is, inzetten om zich te positioneren ten opzichte van anderen? Jongerentaal wordt ingezet als middel tot sociale identificatie. Dit is geen problematisch gegeven in het onderwijs maar in de eerste plaats een dynamische hulpbron. Inzicht in hoe dit proces werkt leidt tot beter wederzijds begrip en onderlinge communicatie tussen studenten en docenten.

14.15 - 15.00 **Waarom is Nederlands zo'n moeilijke taal om te leren? Het Nederlands vergeleken met andere talen.** *Sterre Leufkens, departement Talen, Literatuur en Communicatie, Universiteit van Utrecht*

Een vreemde taal leren is, zeker voor wie de puberteit gepasseerd is, een flinke opgave. Woordjes leren, rijtjes stampen, regels en uitzonderingen toepassen: het kost allemaal veel tijd en moeite. Maar geldt dat voor alle talen even sterk, of zijn sommige talen moeilijker dan andere? In deze lezing komen voorbeelden aan de orde van allerlei verschijnselen die talen moeilijk kunnen maken, zoals naamvallen, moeilijk uit te spreken klanken, en grammaticaal geslacht (de/het). Het Nederlands wordt vergeleken met andere talen van de wereld: wat maakt het Nederlands precies zo moeilijk? Is het wel te leren en wat betekent dit alles voor de onderwijspraktijk?

15.15 - 16.00 **Xenosboeddhisme, troeteleik en drankhangen. Nieuwe woorden zijn er altijd**
Vivien Waszink, Instituut voor Nederlandse taal, Leiden

Xenosboeddhisme. Een opvallend nieuw en fraai woord. Het gaat hier niet om een nieuwe levensovertuiging, maar om de neiging van sommige mensen om hun huis vol te zetten met Boeddhabeeldjes. Nieuwe woorden, zogeheten neologismen, zorgen wel vaker voor veel verbazing: wat doe je precies als je aan het *drankhangen* bent? Willem Holleeder werd een tijdje spottend *troetelcrimineel* genoemd, dat is nog wel een duidelijk woord, maar wat is een *troeteleik* nu weer? En als jongeren iets *gruwelijk* noemen, is dat dan wel zulk slecht nieuws? Kortom: hoe zitten neologismen in elkaar en wie gebruikt ze eigenlijk? Waarom zijn het er zoveel en komen al die nieuwe woorden in de woordenboeken? En zijn ze eigenlijk allemaal wel zo nieuw?

16.00 **Borrel**